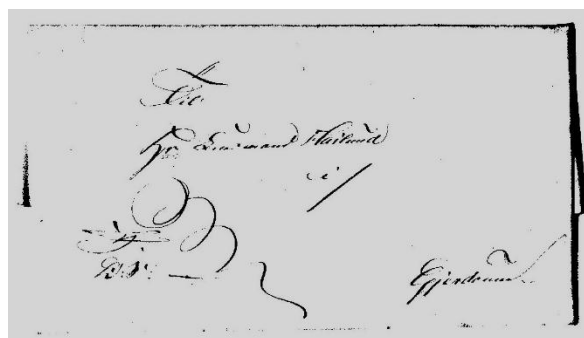

Enda flere lensmannssaker

Dette er en ytterligere oppfølger av to tidligere artikler «Noen lensmannssaker» og «Noen flere lensmannssaker» skrevet i 2025. Det var meninga nå å ta for seg saker fra 1900-tallet, men så var det mer å finne fra 1800-tallet. Disse følger her. Alle de små avsnittene baserer seg på papirer funnet på loftet på Østigarn Åmot i fjor, og de forteller på ulike vis i små drypp om hvordan ting var for 130 år siden og mer.

1868: Rodeforstandere

Også fra så langt tilbake som lensmann Haslunds tid er det dukket opp litt korrespondanse. Den dreier seg hovedsakelig om vegvedlikehold der lensmannen hadde et stort ansvar med administrasjonen. Jobben med å holde vegene i stand påhvilde alle matrikulerte bruk i forhold til matrikkelskylda. Vegene ble delt inn i roder for hver grend. Hver rode hadde en rodeforstander(-mester) som skulle sørge for at alle stilte til pliktarbeid og at arbeidet ble utført riktig. Det var lensmannens oppgave å kontrollere rodenes arbeid og han brukte masse tid på dette. (Les om vegstellet i bygdebokas bind 4 side 135-149!)

På 1860-tallet brukte en normalt ikke konvolutt. I stedet ble brevet pent brettet sammen, limt med lakkstift og påført avsenderens segl. Her er et brev lensmann Haslund har mottatt.

Utnevnelsen av rodeforstandere ble gjort av herredstyret, og en sørget nok for en viss rullering av dette ansvaret. I brevtteksten under fra 1868 blir lensmann Haslund orientert om hvem han heretter skal forholde seg til i rode 74, 76 og 79:

Udskrift

af Formandskabets Forhandlingsprotocol i Gjerdrum Præstegjeld forsaavidt efterfølgende bekræfter:

Aar 1868 den 3de juni var Præstegjelets Representanter samlet i Kommunelokalet paa Smedstadhaugen. Medlemmene var tilstede naar undtages Jens C. Hønsen, L. Sørli, Ole H. Vestby og Christian Kjerstad.

Hvorda foretages under behandling af Sag no.4:

Ole Olsen Sandum og Henrik Jacobsen Nitteberg anmodede mundtlig om at blive endtlediget som rodeforstandere, da de (har) fungeret som saadanne fra 1te Januar 1864 og som følge deraf har fungeret den tid loven bestemmer. Hans Larsen Sandumsjordet indsættes som Rodeforstander i stedet for nævnte Ole Olsen Sandum for Rode no.76 og Ole Jacobsen Løvstad i stedet for Henrik J. Nitteberg

for Rode no.74, samt for Jacob Mikaelen Smestad, der ogsaa har fungeret den lovbestemte Tiid, indsættes Jacob Olsen Smedstad for Rode no.79.

At foranstaaende er overensstemmende med Forhandlingsprotocollen bevidnes.

Chr. Laache

Oversendes Hr, Lensmand Haslund til fornøden Underretning.

Aamodt 6te Juni 1868

Chr. Laache

Jens Christian Gunerius Haslund var lensmann i Gjerdrum fra 1855 til 1874. Ifølge Ivar Sæters bok «Gjerdrum» fra 1914 var han «først amtsfuldmægtig og tog juridisk embedseksamen 1847, og kom senere til revisjonsdepartementet». Haslund var født i 1824 i Kristiania og døde i 1883. Den første kona, Louse Lycke, var død alt i 1862. Så giftet han seg igjen med Sophie Heidenreich (f.1832), og disse fikk 3 barn som ble født i Gjerdrum: Maren Gunhild Marie (f.1865), Einar Emanuel (f.1869) og Dagmar Haslund (f.1873). Folketellingen i 1865 viser at familien Haslund da bodde på Olstad, og bygdeboka bind 1 forteller at Jens kjøpte halve Østigarn Olstad i 1868. I folketelling 1875 er Jens og familien derimot oppført i Munkedamsveien 59, og det står at han er ansatt i Postdepartementet. Lensmannskarrieren i Gjerdrum var slutt året før etter 19 år.

1871: Orden i matrikkelen

Var det noe en var nøye på i gamle dager, så var det å holde orden i eiendomsforholdene. Det var sjølsagt viktig for den enkelte eieren å kunne dokumentere eierskapet til sin gard og sine jordstykker. Men det var også viktig for myndighetene å vite hvem som eide hva, for eiendommenes størrelse og dermed «skyld» avgjorde skatteplikten for den enkelte.

Det var sorenskriveren og fogden på Øvre Romerike som holdt orden i matrikkelen for Gjerdrum og som registrerte eierskifter, skylddelinger, pantsettelse osv. i grunnboka. På 1800-tallet økte befolkningen mye, og dette resulterte i at en mengde gardsbruk ble delt. Dessuten ble mange husmannsplasser fradelt og opprettet som småbruk. I ettertid orienterte fogden sin underordnede tjenestemann, lensmannen. Dette skjedde ved at lensmannen fikk tilsendt en «*Fortegnelse over skylddelingsforretninger i Gjerdrum Tinglag*». Slike har vi i de gamle lensmannspapirene på Åmot funnet en god del av.

Matrikkelskyld har gardsbruk hatt siden 1665, og var grunnlag for beskatningen. Når en eiendom ble delt, ville også skylda måtte deles. Slike skylddelingsforretninger ble utført av tre skylddelingsmenn som lensmannen oppnevnte. Disse tre registrerte og gikk fysisk opp de nye grensene og sørget deretter for tinglysing. (Store norske leksikon) Opprinnelig var skylda beregnet i naturalier, men fra 1838 i pengeverdi (daler/ort/skilling). Fra 1886 ble skylddaleren delt i 100 øre.

En fortegnelse fra 1871 viser oppstillingen i praksis. Her velger vi en skylddeling på Smestad, og kan samtidig vise til bygdebokas gardshistorie bind 1 side 209-211. Den 4. mars var det en forretning på Erik Andersens eiendom på Smestad. Det står matrikkelnummer 13, (men dette er nå gardsnummer 14

etter siste revisjon av matrikkelen). Den «reviderte» skylda før deling var satt til 1 daler, 3 ort og 21 skilling. Eiendommen skulle deles mellom Hans Gulbrandsen og Vilhelm Jakobsen i forholdstallet 3/5 – 2/5. En måtte holde tunga rett i munnen når en regnet med de gamle myntenhetene. En regnet 1 skylddaler=5 ort og 1 ort lik 24 skilling. Omregnet var altså i dette tilfellet den gamle eiendommens skyld 213 skilling. 3/5 av dette er 128 skilling, som igjen omregnes til 1 daler og 8 skilling. Den andre parten utgjorde da resten på 3 ort og 13 skilling.

Under er en kopi av «fortegnelsen». Den er satt opp som en tabell over to sider, og gjengis her i to bilder. Delingen på Smestad står på den nederste linja. Det bør være mulig å lese av de opplysningene som er gjengitt i teksten.

Den denne Eiendoms

<i>Aaar</i>	<i>Aaar</i>	<i>Naavn og Naer</i>	<i>Met</i>	<i>Lot</i>	<i>irreviderede de Skjeld</i>	<i>reviderede de Skjeld</i>
<i>1871</i>	<i>1871</i>					
<i>Juli 19</i>	<i>August 4</i>	<i>Kilcorus, Gudbrandsbrunn</i>	<i>45</i>	<i>80°</i>	<i>1-5</i>	<i>1-6</i>
<i>Mart. 4</i>	<i>Decemb. 1</i>	<i>Smestad, Wiig, Andersen</i>	<i>13</i>	<i>25°</i>	<i>1 3 22</i>	<i>1 3 21</i>

Avskrift af de fremkommende Bæings

<i>Det aar</i>	<i>Bestemmelser om det</i>	<i>Naavn</i>	<i>Met</i>	<i>Lot</i>	<i>irreviderede de Skjeld</i>	<i>reviderede de Skjeld</i>
<i>Delingen</i>	<i>hvorledes Bæing Bæing</i>					
<i>fastsatte</i>	<i>skillingen - Tilfaldet</i>					
<i>Indholdet</i>	<i>skal henføres</i>	<i>Naer</i>				
<i>kal</i>	<i>af den irrev. af den revid.</i>					
	<i>de de Skjeld de de Skjeld</i>					
<i>1/2 Lot</i>	<i>Hjobergs Ingen</i>	<i>Havn Gudrustet</i>	<i>80°</i>	<i>15</i>	<i>15</i>	<i>15</i>
		<i>ku Lioreg.</i>				
<i>3/5</i>	<i>Per Hans Gulbrand</i>	<i>Hans Gulbrand</i>	<i>25°</i>	<i>1 9</i>	<i>1 8</i>	
<i>2/5</i>	<i>leirs del.</i>	<i>Vilhelm Jakobsen</i>	<i>25°</i>	<i>3-13</i>	<i>3-13</i>	

1881: Hundeavgift

Afgift af hunde i Gjerdrums herred erlægges med 2 – to – kr aarlig indtil videre, hvilken afgift skal indbetales til kommunens kasserer inden marts maanedes udgang. For hunde som anmeldes til beskatning efter 1te januar betales afgiften samtidig med indmeldelsen.

Inden 1te januar i det aar før hvilken afgiften opkræves skal vedkommende eier eller besidder gjøre anmeldelse til lensmanden om den eller de hunde han agter at beholde nogen noksaa kort tid af aaret.

Erholder nogen hund i aarets løb, er han pligtig til at gjøre saadan anmeldelse inden 1 – en - maaned derefter. For hunde, hvoraf man er kommen i besiddelse inden 1te juli betaales afgift for det hele aar. For de hunde som nogen erholder efter 30te juni erlegges halv aarsafgift.

Kogstad 12te oktober 1881. O. Kogstad

Riktig afskrift vedgaaes

O. Iversen

Lest ved Heni Kirke 16de oktbr. 1881 og

Ved Gjerdrums Kirke 23de oktbr. næstefter.

O. Iversen

Ifølge nettstedet til Bergen kommunes byarkiv ble den første loven om hundeavgift (-skatt) innført i 1857, men den er blitt endret flere ganger. Kommunene hadde stor frihet til å bestemme om de skulle ha hundeskatt, og nivået på denne. Men fra 1880 ble det satt en øvre grense på 12 kroner. 2 kroner året slik det var bestemt i Gjerdrum, var altså langt under maksimumsgrensa. Det var først og fremst kjæledyrhold en var ute etter å beskatte. Det kunne derfor gis unntak til f.eks. jakt- og vakthunder. Hundeskatten ble avviklet i 1990.

1884: Lik arverett?

Det var i 1854 arveloven ble endret slik at kvinner skulle få samme arverett som menn. Før dette hadde kvinner ved skifte bare hatt rett på halve arven i forhold til menn. Men en loddsseddel fra Sandum datert 1884 gjør at en kan tvile på om loven fikk virkning straks. Kan hende tok det litt tid.

På Vestigarn Sandum hadde Hans Jakob Larsen (f.1819) vært bruker siden 1852. I 1883 døde han, og det ble holdt skifte året etter. Hans Jakob hadde mellom 1867 og 1874 fått fem barn i sitt ekteskap med kona Marthea Michælsdatter (f.1840). De siste var tvillingene Lars og Kristian, som det står i kjerkeboka kom til verden 19. juni. At tvillinger skulle overleve var ikke sjølsagt, og vi kan følgelig lese at de to guttene for sikkerhets skyld umiddelbart ble hjemmedøpt. Men begge overlevde og ble seinere også døpt i kjerka. Mora Marthea derimot døde bare 37 år gammel i 1877 av lungebetennelse da tvillingene bare var tre år.

Så var det det at Hans Jakob hadde vært gift en gang før. Den første kona het Berte Marie Andersdatter (f.1823), som døde i 1859. Heller ikke Berte Marie ble eldre enn 36 år. I kjerkeboka står det at hun døde 20. februar og «*død paa Barselseng 3dje Dagen efter at hun havde født et Drengbarn, som lever.*» Gutten ble kalt Martin og var født 18. februar. I bygdeboka står det at Martin som voksen flyttet til Kristiania, ble vognmann, og levde helt til 1942.

Foruten de 5 yngre halvsøskenene hadde Martin to eldre helsøsken, og ei halvsøster, som antakelig var et barn mora tidligere hadde fått. Disse fire barna hadde etter at Berte Marie døde i 1859 blitt tilgodesett med en morsarv «*der ifølge Pantereregisteret hviler uaflest paa Godset*» som det står i skiftedokumentet fra 1884. Denne gamle heftelsen var tinglyst i 1863. Og det er her det er litt underlig å se at de to brødrene har mottatt det dobbelte av de søstrene. Guttene ble tilgodesett med 208 speciedaler og 8 skilling; jentene 104 daler og 4 skilling.

lost 20 juli 1863, nemlig

a. he Stedatter Helene Hansdatter umyndiggjort	104 - 4 - 4
b. Son Anton Hansen	208 - 8 -
c. . . Martin Hansen	208 - 8 -
d. Datter Karen Gyrene Hansdatter	104 - 4 -

Dette er skiftet etter Berte Marie, død 1859. Tinglysingen har skjedd i 1863. De to jentene er tilgodesett med halvparten av det guttene fikk. Bak bokstav a står det «Stedatter Helene Hansdatter umyndiggjort».

I 1859 var det gått 5 år siden arvelova ble endret og i 1863 9 år. Hvorfor arvet ikke alle likt? Og hvorfor protesterte ikke sorenskriveren?

Lødseddelen

Ved det den 16 denes sluttede Skifte efter afdøde Gaardboer Hans Jacob Larsen Sandum og for afdøde Hustru Marthea Mikschdatter af Egedrum tilfaldt den

a) Stuebarnen Hans Olav Hanssen 16 1/2 Borgf. Letheden, Arv	St. 136, 26
b) do. Lars Hanssen 9 1/2 . . . do. do.	136, 26
c) do. Christian Hanssen 9 1/2 . . . do. do.	136, 26
d) Stuebodatteren Maria Hansdatter 14 1/2 . . . do. do.	136, 27
e) do. Berte Marie 11 . . . do. do. min	136, 27
	681, 32

for hvilket der hiderude otte hundrede og en Krones Lovt. So. Fra er givet

Denne oppstillingen viser fordelingen av kontanter etter Hans Jakob og Marthea; altså barn fra Hans Jakobs andre ekteskap. Gutter og jenter fikk her likt.

Arveoppgjøret på Sandum var adskillig mer komplisert enn loddeddelen som vises her, for det var jo innblandet arvinger fra flere ekteskap, det var gjeld og det meste av formuen var bundet i garden. Uansett: Vestigarn Sandum ble overtatt av eldste sønn fra første ekteskap. Han het Anton og var født i 1852. Anton var bruker helt til 1922.

1889: Skogbrann!

I bygdeboka bind 4 s.159 står en rammetekst der Rolf Brotnov har fortalt dette: «En gong i slutten ta 1880-åra braut det ut en skaubrann i ålmenninga. Det heile var et uhell. En kar dreiv med no` myrslått, som var vanli på denna tia. Et kaffebål kom ut ta kontråll, å det fata ti kvist å lyng å ganske fort sjølv skauen. Omtrent 1000 mål vart svidd ta i område Stråtjenne-Krustjenne. Militære mannskaper fra Gal`mon vart sett inn i sløkkinga. Nå, mange år etter, kan vi se brente høgstubber, å brannjarer på noon furutrer. Området har sia vorte kælt Brenna.» Dessverre fins det ellers i bøkene smått med konkrete opplysninger om denne brannen. Men så dukket disse to brevene opp:

Hr. Ad. Laache

Jeg skal herved underrette Dem om at jeg ikke har lovet lensmanden at sørge for at faa leiet vagtmanskaber, men kun at meddele det til Dem lovede jeg. Jeg tror næppe det er godt at faa leiet nogen, som jeg ogsaa sagde til ham.

Aamodt 26/6-89
Venligst Hans Hexeberg

Hr. lensmand O. Iversen

Idet jeg vedlegger en i herdags (?) modtagen skrivelse fra hr. Hexeberg angaaende vagtholdet over brandfletet, vil jeg ei undlate at tilføie at det næppe er tilgjængeligt mandskab at faa leiet til nat og dag at udføre dette arbeide, i alfald ikke for rimelig betaling. Jeg maa derfor henstille til Dem at gaa for at rodemesteren hver i sin rode sender mandskab op til brandfeltet, hvilke bør afløses efter 12 timers vagt. Afløsning bør naturligvis finde sted paa et bestemt klokkeslæt, f.e. 7 morgen og 7 aften – forsaavidt du aksepterer dette (...). Da jeg tilsiger nærmeste rode til at møte i aften med det antal mænd du finder fornødent bør opsendes, og senere ordne det saaledes at de øvrige roder efter tur møder. Paa lørdag kan jo sagen ordnes nærmere idet herredsstyrelsens medlemmer møder.

Skulde du imidlertid uagtet det foranførte finde at vagt bør afholdes af leiet folk faar du derom conferere med N. Nitteberg, da han er den nærmeste til at ordne sagen paa den vis.

Aamodt, 26. juni 1889

Venl. Ad. Laache

Det er åpenbart brannen i Brenna det her er snakk om, og den kan altså herved tidfestes til juni 1889. Jeg tenkte kanskje almeningsprotokollene kunne fortelle mer og sjekket. Men dessverre var det eneste å finne en henvisning i regnskapet for 1889 der det står: «Til vagthold ved Brandfeldtet i Almeningen 23,30 (kroner).»

Utdgifter		
1	Kjøp vognterens Lån (Dag 2-5 mds)	100 "
2	Sitts Rind og Kuskian Præstie for Opføgen m v med Høsten (6)	32 "
3	H. Schi og H. Høygaard for " " (7)	32 "
4	Hans Haugen og H. Høygaard for " " (8)	32 "
5	Købte O. Loken for " " (9)	25 "
6	Jens Olav Aak for Tørring og Høstet. 1888 (10)	22 "
7	Laache og Høygaard for Rejse til Kuskianna samt betaling Vedkjøret (11, 12, 13, 14)	32 84
8	H. Høygaard for Rejse til Kuskianna samt betaling Egg publis. 1888 og 1889 (14, 15)	15 06
9	For Vagthold med Brandflet. Almeningen (18-23)	23 30

Fra almeningsregnskapet 1889. Brannen nevnes på nederste linje.

Den store brannen ble altså slukket 26. juni med hjelp fra militære mannskaper. En var redd for at brannen skulle blusse opp igjen. Dermed har det vært stort behov for vakthold og evt. etterslukningsarbeid. En har derfor blitt enige om å bruke noen kroner fra almeningskassa til vaktholdet.

Jeg tenkte kanskje avisene hadde omtalt brannen. Siden tidspunktet for brannen nå var kjent, begynte jeg å leite i avisarkivet på nettet. Dette sto i Akershus Amtstidende 6. juli: «*Tørken har anrettet en forfærdelig skade overalt i det sydlige Norge. Vandstanden i Akerselven er betænkelig lav. Hele fabrikkdriften langs Akerselven vil nu blive hemmet, og skulde tørken vare i to uger fra nu af, maa samtlige vandkraftbrug stanses.*» Og litt lenger ut i samme avis: «*Den ene skovbrand afløser den anden.*» Flere eksempler nevnes, og så skrives det: «*De fleste skyldes ren uforsiktighed. En brændende fyrstikke slengt bort i den knusktørre skovbund kan give anledning til uberegnelige tab og ulykker.*»

Jeg har også sjekket flere andre aviser. De omtaler flere skogbranner, men ikke brannen i Gjerdrum. Kanskje gikk det ikke tapt et riktig så stort areal som Rolf Brotnov antyder? Uansett må det ha vært betydelige verdier som har gått tapt. Brenna ligger nokså nær Gruvbakken, og en kan være sikker på at det nesten ikke var skog her på 1820-tallet. I 1889 var derfor antakelig skogen i området igjen i ferd med å nærme seg hogstmoden. Forsikret var den sikkert ikke, så brannen utgjorde et reint tap. (Skogbrand forsikring ble ikke etablert før i 1912.)

Noen år seinere, i 1897, fikk to gjerdrumsokninger et likelydende vedtak om bøter for uforsiktig bruk av ild. En ønsket sjølsagt ikke at det skulle oppstå en ny skogbrann. Synderne var Kasper K. Krogvold og Johan Olsen Krogvold. Foreleggene lød slik:

(...) forelægges herved for den 26. juni at have opgjort ild i Gjerdrums almending uden nødvendighed og uden almendingsbestyrelsens tillatelse for derved at have gjort sig skyldig i overtrædelse af lov af 14. juli 1893 § 3 cf. § 6. at udrede en bod af kr.8,00 – otte kroner – til statskassen. Straffens fuldbyrdelse udstaar i henhold til lov af 2. mai 1894 §§ 1 og 3 aar fra dette forelægs vedtagelse.

Han opfordres til inden fem dage fra forkyndelsen at erklære om han vedtager dette forelæg, samt til i modsat fald at opgive vidner.

Forsaavidt erklæringen ikke afgives ved forkyndelsen, kan den fremsættes for lensmanden i Gjerdrum.

Øvre Romeriges fogederi 1. november 1897

W. Wang

Begge de to synderne vedtok forelegget.

1889: Det ble jaktet elg

Hr. K. Krogvold!

Efter paalæg af departementet har jeg under dette aars udgang at indsende til amtet opgave over hvor mange elgdyr der er faldet inden Gjerdrums grænser dette aar. Da jeg ikke ved nogen anden som har bedre besked herom, saa faar De være saa snild at meddele mig denne opgave – særskilt hvor mange oxer og hvor mange kjør – snarest mulig og senest 1ste eller 2dn juledag førstk.

Vang 19.12.89

Glædelig Jul!

O. Iversen

Hr. lensmand O. Iversen

I anledning foranstaaende skal jeg tillade mig at oplyse at der i Gjerdrum er skudt 4 elgsdyr, nemlig 3 oxer og 1 ko. Forøvrigt kan jeg ikke give nogen nærmere oplysning om der feldt flere inden Gjerdrums grænser dette aar.

Krogvold 23/12-89

Glædelig Jul!

K. Krogvold

Karelius Krogvold (f.1844) var bonde på Nordgarn Kråkvål.

1890: Sladre til lensmannen

Hr. Iversen

Herved kan jeg underrette dem om Olaus Ødengen nu har været i Kristianien med hø for en tid siden, så han vist nu har penge. Hvis han skulde paa vand og brød når han solgte noget af høet og ikke kom og betalte, så skulde han vist afsted nu, hvis man gjorde ret!

Ærb.

M. Korsmo

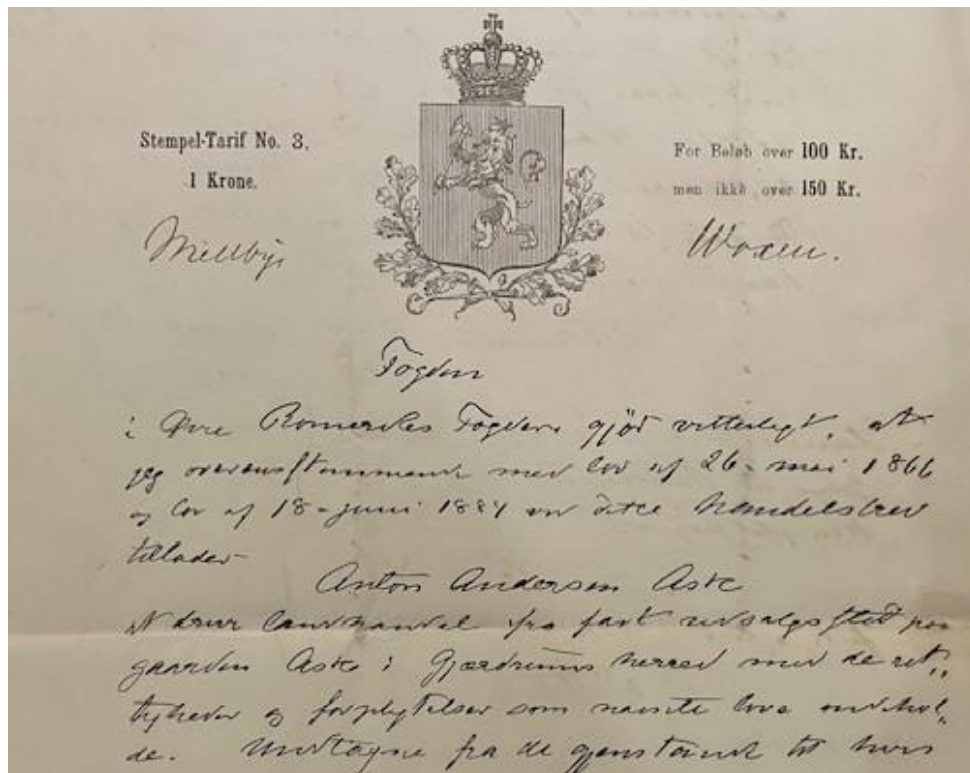
Saken i dette brevet synes grei. Olaus Ødengen hadde gjeld til landhandler Hans Jacob Korsmo (f.1847). Han dreiv landhandel på Korsmo, og har antakelig meldt kravet til forlikskommisjonen for å få hjelp til innkreving. Kanskje har det også vært gjort utpanting. Vi må tru Olaus Ødengen har sagt at han skulle tilbakebetale etter at han hadde vært i Kristiania og solgt høy. Dette har kreditoren fulgt skarpt med på.

Signaturen på brevet er M. Korsmo. Marie (f.1877) var Hans Jacobs datter og energisk handelsbetjent for faren. Hun har bl.a. signert en «bekjentgjørelse» som lensmannen sendte rundt til landhandlerne i bygda i 1891. Marie har funnet det passende å gjøre lensmannen oppmerksom på at nå har Olaus Ødengen vært i byen, og da har han vel pengene?

Ødenga var et lite bruk på rundt 25 mål, som var fraskilt fra Vestigarn Tori på 1800-tallet. Olaus Gundersen (f.1843) fra Holter kjøpte bruket i 1875 og dreiv det til ca. 1920. Etter dette har jorda vært bortleid til andre.

Ødenga har også ei eldgammal historie. Den har vært tatt opp som slåtteeng fra Tori, men navnet vitner om at det her sannsynligvis før svartedauden lå en gard som ble lagt øde i dette området. Dette er det skrevet om i bygdeboka bind 2 side 425-426.

1895: Handelsbrev

Dette er starten på et handelsbrev datert 1895. Teksten vi ser her er slik: *Fogden i Øvre Romerikes Fogderi gjør vitterligt at jeg overensstemmende med lov af 26. mai 1866 og lov af 18. juni 1884 ved dette handelsbrev tillader Anton Andersen Ask at drive landhandel fra fast udsalgssted paa gaarden Ask i Gjerdrums herred med de rettigheder og forpligtelser som nævnte love indeholder.*

Handelsbrevet inneholder også en del mer tekst. Det orienteres bl.a. om de begrensningene som gjelder vedr. salg av øl og brennevin, og det blir orientert om at Anton er forpliktet til å motta «beskikkelse som gjæstgiver naar forlanges». Han får også beskjed om at han innen kommunens grenser kan flytte handelen sin hvor han vil, bare fogden blir varslet. Brevet er datert 7. januar 1895 og er undertegnet W. Stang.

Anton Andersen Ask var født i 1869, og altså 26 år da han mottok handelsbrevet. Anton dreiv sin landhandel fra Vestre Ask der tunet fortsatt ligger tvers over vegen for Askheim. Faren Carl August (f.1835) hadde også vært handelsmann på Ask, og hadde kjøpt garden på auksjonssalg i 1866. Han var opprinnelig fra Aaby i Sverige, og var død i 1894. Anton Ask dreiv landhandelen på Ask til i 1900 da han solgte eiendommen videre til Olaus Berg som også var handelsmann på Ask.

Anton Asks landhandel rundt år 1900

1896: Bikkja har rømt!

Nordstrand 3. okt. 1896

Hr. Lensm. Ole Iversen, Kløften

Undertegnede tillader sig hervet at anmode den ærede lensmand om at undersøge hvorvidt der i deres distrikt er nogen som er i besiddelse af en fremmed harehundvalp, cirka 9 mnd. gml. lydende navnet «Unkas». Jeg har nemlig fredag den 16de f.m. mistet en saadan og ved ikke om den er stålet eller løbet bort selv. Tror nærmest det første. Hunden er sort af farve med hvidt bryst og hvid rundt haken, hvid hale-tip og paa benene, samt brun paa forsiden af bagbenene, brune prikker over øinene og brune kinder. Som det bedste mærke kan anføres at den har enkelt spore paa det ene ben; dobbelt paa det andet. Den bar da den blev borte en gul halsrem med knotter og spende uden navn og adr. Brevet bedes godhetsfuldt opbevares aar og dag.

*Ærbødigst
Hjalmar Johannesen*

Den 16. nov. har lensmannen nederst på arket skrevet: «Tilskrevet Johannesen at hans Hund formodentlig er beroende hos Hans H. Rogstad.»

1896: I skomakerlære

Da jeg undertegnede Hans Petersen Asmyr nu fortiden er i skomagerlære og tildels har nydt helligdagskost hjemme hos mine forældre, ønsker jeg forsaavidt min formynder og overformynderiets samtykker deri, at frafalde krav paa renter af det arvebeløb kr.70,00, jeg har staaende hos mine forældre, da jeg ikke nu er i den stilling, at jeg kan godtgjøre dem paa nogen anden maade.

*Asmyr den 29de August 1896
Hans Pedersen Asmyr*

Som Formynder kan jeg samtykke i Ovenstaaende, da jeg finder det billigt at han saavidt muligt erstatter sine fattige Forældre for Kostholdet.

D.u.s.

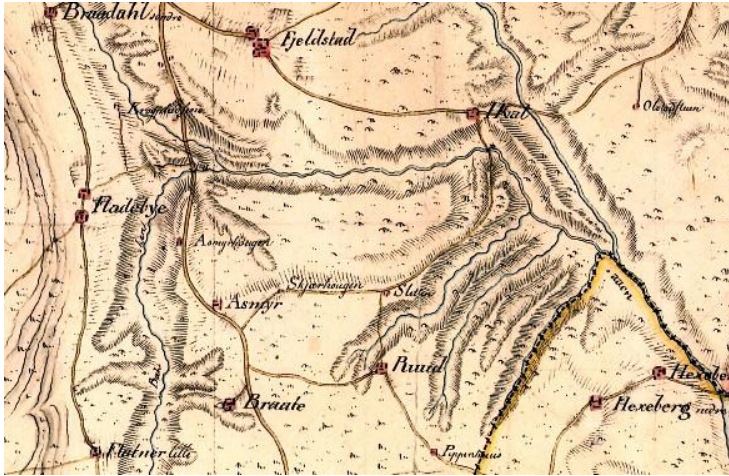
J. Olsen

Ifølge bygdeboka var Hans Pedersen Asmyr (1879-1932) født på plassen Verving på Asmyr. Verving eksisterer ikke lenger, men lå på sørsida av Asmyrgata. Opprinnelig var dette en husmannsplass, og navnet skal ha sammenheng med familienavnet Werning etter folk som bodde der tidlig på 1800-tallet.

På 1800-tallet gikk det veg fra Asmyr til Hval og videre til Sørumsgardene. Vegfaret ligger der fortsatt øst for Høyenhallskolen og kalles Asmyrgata (-gutua). Langs denne vegstumpen lå det flere plasser og småbruk. Bygdeboka (bind 1 side 359) beskriver hvor de lå. Først Skjærhaugen med to deler, Søhaugen og Nordhaugen, så Verving, Mellom, Nygård, Hagan, Slettlykkja, Inngjerdinga og til slutt Lund. De små plassene lå på begge sider av gutua. Tar noen vare på navnene?

Som brevet over beskriver var det fattigdom flere steder langs Asmyrgata. I folketellinga år 1900 kan en f.eks. lese at 4 personer på Asmyr er «bortleiet fattig fra Gjerdrums fattigvæsen». Flere er oppgitt som dagarbeider, steinplukker eller veiarbeider, noe som nok har sammenheng med at det pågikk

arbeid med den nye riksvegen. Flere yngre damer er oppgitt som sypike. I alt var det 73 personer bosatt på små og store bruk på Asmyr i år 1900.

Kartutsnitt fra Søbygda 1818. Vi ser avmerket «Skjærhaugen» og «Sletten» langs Asmyrgata.

Østigarn Åmot januar 2026

Tor Laache